

Informaatiotutkimus Helsingin yliopistossa

Helsingin yliopiston valtiotieteelliseen tiedekuntaan, viestinnän laitokselle on vuonna 2003 perustettu yliopistossa toteutetun laajan kirjastotoiminnan arviointihankkeen tuloksena sekä pääkaupunkiseudun kirjastojen aloitteesta toistaiseksi viestinnän, erityisesti informaatiotutkimuksen professuuri. Tämä virka on ainoa Etelä-Suomen läänin alueelle sijoittuva informaatiotutkimuksen alan tutkimus- ja opetusvirka. Siksi professuurilla on myös yhteiskunnallisesti merkittävä tehtävä muun muassa tietoyhteiskunnan kehittämisessä.

Koulutus ESR-rahoituksen turvin

Toistaiseksi informaatiotutkimuksen professuuri on kytketty Viestinnän laitoksen ja Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian yhteistyössä toteuttamaan pääasiallisesti ESR-rahoitteiseen Kirjasto- ja tietopalvelualan pätevöitymiskoulutus –hankkeeseen (35 ov; 20 ov + 15 ov) v. 2003 - 2005 . Professorin viran hoito päättyy 30.6. ja ESR-hanke 31.8.2005. Vastaava 20 opiskelijan ESR-rahoitteinen pätevöittämisshanke on käynnissä myös Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksessa Mikkeliissä.

Informaatiotutkimuksen tutkimuskohteet liittyvät vahvasti tiedonhankintaan ja tulevaisuudessa todennäköisesti myös aikaisempaa enemmän tiedon tuotantoon kytkeytyviin ilmiöihin. Alan tutkimus ja koulutus Helsingin yliopistossa lisäisi kansallista vaikuttavuutta ja kattaisi Etelä-Suomen ja osittain myös Itä- ja Kaakkois-Suomen alueet. Se edistäisi mahdollisuuksia koko pääkaupunkiseudun innovatiiviseen kehittämiseen ja lisäisi kiinnostusta Suomeen tietoyhteiskunnan edelläkävijämaana ja pääkaupunkiseutuun sen edistyksellisenä kehittäjänä.

Koulutuksessa pätevöityi 47 kirjastonhoitajaa/-johtajaa

Nyt päättyvän ESR-hankkeen tavoitteena oli pätevöittää pääkaupunkiseudulle 40 kirjastonhoitajaa tai -johtajaa. Opiskelijoilta edellytettiin, että he olivat jo suorittaneet alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon. Koulutus onnistui erinomaisesti. Hankkeessa pätevöitettiin kaikkiaan 47 kirjastonhoitajaa/-johtajaa pääkaupunkiseudulle (yleiset kirjastot, tieteelliset kirjastot, ammattikorkeakoulu- ja erikoiskirjastot, tietopalvelut), sillä vain perusopintokokonaisuuden (20 ov) suorittaneiden 7 opiskelijan tilalle erikoistumisopintoihin (15 ov) valittiin uudet 7 opiskelijaa. Opintonsa keskeytti 2 opiskelijaa; toinen heti alkuvaiheessa, toinen perusopintokokonaisuuden suoritettuaan erikoistumisopinnoissa, joten myös

hänet pätevoidettiin hankkeessa.

Informaatiotutkimuksen vakiinnuttaminen Helsingin yliopistoon ?

Hankkeen tavoitteena oli myös informaatiotutkimuksen integroiminen osaksi viestinnän perustutkinto-opetusta sekä alan maisteriohjelman suunnitteleminen ja aloittaminen. Tämä tavoite saavutettiin osittain. Helsingin yliopistossa uuden maisteriohjelman käynnistäminen vaatii vähintään viiden vuoden rahoituksen alan professuuriin sekä mahdollisten muiden opetusresurssien osoittamista. Tätä rahoitusta ei toistaiseksi ole saatu. Lisäksi tutkintorakenneuudistus ja OPM:n päätös siirtää uusien maisteriohjelmien haku aikaisintaan v. 2007 teki maisteriohjelman suunnittelemisen vaikeaksi v. 2003 – 2005 aikana.

Aloitteita professuurin rahoittamiseen sekä yliopiston sisäisenä että ulkoisena rahoituksena on tehty. Keskusteluja valtiotieteellisen, humanistisen ja kasvatustieteellisen tiedekuntien yhteisrahoituksensa käytiin vararehtorin johdolla kesällä 2004. Valtiotieteellisen tiedekunnan dekaanin aloitteesta asia nostettiin esille myös tiedekunnan ja rehtorin välisissä tulosneuvotteluissa. Tällöin todettiin, että yliopiston ns. poolivirka olisi (ainoa) mahdollisuus, jos virka rahoitettaisiin yliopiston sisäisellä rahoituksella. Vaikka tiedekunnat ovat kiinnostuneita yhteisestä informaatioalan koulutuksesta ja humanistinen tiedekunta on erityisen kiinnostunut yhteistyöstä, pooliviran saaminen lähivuosina on hyvin epätodennäköistä, sillä niistä käydään kovaa yliopiston sisäistä kilpailua. Uudet avaukset vaativat aina laitos- ja tiedekuntatasoilla vahvan strategisen aseman, jotta aloitteet voisivat edetä yliopiston strategiaan ja edelleen yliopiston ja OPM:n tulosneuvotteluihin.

Kesällä 2004 yritettiin tuloksetta järjestää mahdollisuutta opetus- ja kulttuuriministereiden tapaamiseen. Keväällä 2005 ulkopuolisen rahoituksen hankintaa viiden vuoden professuuriin on jatkettu tekemällä aloite Pääkaupunkiseudun neuvottelukunnalle rahoitusneuvottelujen aloittamiseksi esimerkiksi kaupunkitutkimuksen professuurien rahoitusmallin mukaisesti. Koska yliopistokoulutuksen rahoitus tiukkenee vuosi vuodelta ja ulkopuolisten rahoituslähteiden rooli tulee vahvistumaan, yhteistyöllä tulee olemaan aikaisempaa kriittisempi tehtävä yliopistoissa tehtävän tutkimuksen, annettavan opetuksen sekä yhteiskunnallisten palvelujen kehittämisessä.

Informaatiotutkimuksen vakiinnuttaminen Helsingin yliopistoon vaatii siis aktiivisen yhteistyön jatkamista ulkoisten rahoituslähteiden löytymiseksi. Pääkaupunkiseudun yleiset, tieteelliset, ammattikorkeakoulu- ja erikoiskirjastot samoin kuin Eduskunnankirjasto ja Kansalliskirjasto ovat tukeneet kirjeitse Pääkaupunkiseudun neuvottelukunnalle tehtyä aloitetta. Kulttuuri- ja kirjastoasioista vastaavat kaupunginjohtajat ovat asiaa jo käsitelleet, ja se on esillä 14.6. neuvottelukunnan kokouksessa.

Informaatiotutkimuksen opetus Avoimessa yliopistossa v. 2006 ?

Informaatiotutkimuksen integrointi viestinnän opetukseen etenee siten, että perustutkintokoulutus informaatiotutkimuksen sivuainepakettina (60 op)

aloitetaan hyvin todennäköisesti Avoimessa yliopistossa v. 2006 aikana. Tämä edistää informaatiotutkimuksen integroimista viestinnän perustutkinto-opetukseen myös esimerkiksi maisteritasolla suuntautumisvaihtoehtona tai jopa pääaineena.

Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian Helsingin ja Kouvolan yksiköt tekevät mahdollisesti esitykset alueidensa TE-keskuksille vastaavan pätevöittämiskoulutuksen käynnistämiseksi TE-keskushankkeina. Viestinnän laitos on kiinnostunut tästä yhteistyöstä ja toivoo, että hankkeiden mahdollisuudet rahoittaa professuuria yhteisesti selvitetään. Myös Maaseudun koulutus- ja tutkimuskeskus Mikkeliässä on tehnyt uusia aloitteita alan täydennyskoulutuksen järjestämiseksi.

Uudet osaamistarpeet ja eläköityminen luovat paineita koulutuksen vakiinnuttamiselle

On selvää, että tiedon tuotannon ja välityksen digitalisoituminen ja digitaalisten aineistojen laajeneva hyödyntäminen yhteiskunnan palvelutuotannossa synnyttää täysin uudentyyppisiä tutkimus-, koulutus- ja osaamistarpeita. Tarve informaatiotutkimuksen alan tutkimuksen ja koulutuksen vakiinnuttamiselle pääkaupunkiseudulle on ilmeinen. On huomattava, että alan yliopistotasoisella perus- ja jatkotutkintokoulutuksella on merkittäviä työllistämisaikavaihteluja. Tieteellinen tutkimus ja koulutus ovat välttämättömiä julkishallinnon kehittämistarpeita vastaavan osaamisen kehittämisessä. Tällaisia ovat esimerkiksi julkishallinnon asiakirjojen digitointi sekä laaja-alaisen tiedon hallinnan ja johtamisen kehittäminen samoin kuin sähköisen asioinnin ja verkkopalvelutuotannon kehittäminen.

Informaatiotutkimuksen vakiinnuttaminen Helsingin yliopistoon lisäisi julkisen palvelutuotannon innovatiivisuutta esimerkiksi hallinnolliset sektorirajat ylittävässä verkkopalvelutarjonnassa. Se takaisi korkeasti koulutetun henkilöstön rekrytointimahdollisuudet tulevaisuudessa. Alan monitieteellinen koulutus vaikuttaisi seudun työllisyyteen myös välillisesti. Se tuottaisi uutta osaamista esim. digitaalisten aineistojen elinkaaren hallintaan ja synnyttäisi siten pääkaupunkiseudulle uutta liiketoimintaa.

Tutkimuksella ja koulutuksella olisi vaikutuksia digitaalisten aineistojen laajan käytön ja kansalaisten yhteiskunnallisen osallistumisen edistämiseen esimerkiksi mediakasvatuksen näkökulmasta. Lisäksi koulutuksella vastattaisiin tietopalveluorganisaatioiden (kirjastot, arkistot, museot) jatkokoulutus- sekä täydennys- ja pätevöittämiskoulutustarpeeseen huomattavan henkilöstömäärän siirtyessä eläkkeelle seuraavan 10 vuoden aikana. Myös Helsingin yliopistossa informaatiotutkimuksen tulisi vastata tutkimuksen ja opetuksen sekä yhteiskunnallisen palvelun haasteisiin.

*Maija-Leena Huotari
professori
Helsingin yliopisto*

Viestinnän laitos

*1.6.2005 alkaen Oulun yliopiston
informaatiotutkimuksen professori
([tiedote](#))*